

Warmtepomp vergt samenwerking en communicatie

De juiste installatie van een warmtepomp komt voor tien procent aan op techniek. De kwaliteit van de installatie wordt voor negentig procent bepaald door samenwerking in de bouwkolom en communicatie met de eindgebruiker.

Tekst Henk Bouwmeester

Op deze punten kunnen de meeste installatiebedrijven nog wel iets leren. Wie zich hierin onderscheidt, levert toegevoegde waarde en maakt kans op de mooiste opdrachten met het beste resultaat.

“Wij zijn er klaar voor”

Installatiebedrijven reageren opvallend gretig op de versnelde afbouw van de levering van aardgas. Dat is begrijpelijk. Uiterlijk in 2050 moeten 7,5 miljoen woningen aardgasvrij zijn. Als het aan de branche ligt, gaat de reductie bovendien in stappen. Eerst een hybridewarmtepomp en later, als het aardgas helemaal verdwijnt, een all-electric warmtepomp. Dat betekent decennialang gegarandeerd veel nieuw werk.

“Wij zijn er klaar voor,” zei Claudia Reiner, vice-voorzitter Uneto-VNI, tijdens het ZEN-congres ‘Aardgasvrije nieuwbouw, zo doe je dat!’. Maar is dat niet al te optimistisch? Afgezien van de vraag of er inderdaad voldoende geschoolde installateurs zijn die weten met een warmtepomp om te gaan, is het de vraag of zij over de juiste competenties beschikken voor de nieuwe rol die van hen wordt verlangd.

De zwakste schakel

In technisch opzicht is het nog niet eens zo boeiend. De hr-ketel gaat eruit en de warmtepomp komt erin. Radiatoren worden vervangen

door een afgiftesysteem op lage temperatuur en er komt een boiler voor warm tapwater. In vaktijdschriften, op symposia en tijdens netwerkbijeenkomsten gaat het vooral hierover. Met een beetje bijscholing heeft iedere installateur de kennis voor deze switch snel genoeg onder de knie.

Maar daarmee begint het pas. Het is essentieel te bedenken dat een warmtepomp onderdeel is van een totaalsysteem: bron, installatie, afgiftesysteem en woning zelf. Alle onderdelen hangen als de schakels in een ketting met elkaar samen en de kwaliteit van het geheel wordt bepaald door de kwaliteit van de zwakste schakel. Daarbij gaat het niet alleen om de techniek van de installatie, maar ook om hoe de installatie in de praktijk wordt ingeregeld, gebruikt en beheerd.

Bouwfouten camoufleren

De verschillen tussen een hr-ketel en een warmtepomp kunnen niet groter. Waar een hr-ketel een vermogen heeft van 25 tot 35 kW, moet een warmtepomp het doen met 5 tot 8 kW. Een hr-ketel geeft warmte af op een temperatuur van 70 tot 80°C, terwijl een warmtepomp z'n hoogste rendement bereikt bij een afgiftetemperatuur van rond de 40°C. Een hr-ketel is erop ontworpen om voortdurend aan- en uit te schakelen terwijl het voor de levensduur van een warmtepomp belangrijk is

continu te draaien.

Kortgezegd: een hr-ketel is in staat om fouten en onzorgvuldigheden in de bouw te camoufleren. Als de isolatie niet optimaal is of er trekt koude lucht langs de ramen, schakelt de hr-ketel automatisch een tandje bij. De bewoner merkt dat niet aan de kamertemperatuur. Hij

In de opleiding voor installateurs wordt niet veel aandacht aan communicatie besteed

ziet het hooguit aan het einde van een jaar op de energierekening. Met een warmtepomp lukt dat niet meer. Als de isolatie van een woning niet toereikend is, komt de kamer niet op temperatuur. Onzorgvuldigheden in de ventilatie-installatie leiden onherroepelijk tot tochtklachten. Wie te lang doucht, laat zijn huisgenoten misschien in de kou staan.

De Teuge, Zutphen

Wie een warmtepomp installeert, moet dus verder kijken dan de installatie lang is. De samenhang in de gehele keten van bron tot en met afgiftesysteem, inclusief het gebouw zelf is maatgevend voor de kwaliteit. Kijk nog maar eens naar de Zutphense wijk De Teuge in Zutphen om te zien wat er mis kan gaan. Door slechte afstemming werd de energierekening

niet lager, maar honderden euro's hoger, terwijl de warmtepompen vooral in de winter nogal eens uitvielen. Resultaat: alle 187 woningen zitten allang weer aan de hr-ketel.

Omdat samenhang maatgevend is voor het eindproduct, is samenwerking in het proces cruciaal. De installateur moet om tafel met de andere ketenpartners: naast de opdrachtgever vooral met de architect, de bronnenboorder (bij een bodemwarmtepomp), de aannemer en de ventilatie-installateur. Voor veel installateurs is dat iets nieuws. Wie denkt eraan de netbeheerder te informeren over het energieconcept van de woning? Samenwerken vereist competenties waar in de meeste mbo-opleidingen nauwelijks aandacht aan wordt besteed. Hoe stem je zaken op elkaar af? Hoe bereik je overeenstemming? Hoe help je elkaar? Hoe integreer je verschillende ideeën en visies?

De bewoner centraal

Een tweede punt dat met de installatie van warmtepompen samenhangt, is de communi-

catie met de bewoner. Hoe leg je een bewoner uit dat een warmtepomp op allerlei fronten anders werkt dan een hr-ketel? Zeker in een goed geïsoleerde woning moet de bewoner ermee leren omgaan. Warm water? Er is geen doorstroomtoestel meer dat onbeperkt warmwater geeft. Op een zeker moment is de boiler leeg. Nachtverlaging? Waarschijnlijk is dat niet meer aan de orde. Een continue kamertemperatuur is beter. Koeling? Bij een bodemwarmtepomp is dat niet energieverblindend zoals men denkt, maar is het zelfs nodig voor regeneratie van de bron.

De installateur die bij de bewoner thuis de hr-ketel vervangt door een warmtepomp moet op deze vragen een helder en juist antwoord geven. Maar ook communicatie is niet een vak waaraan in de opleiding voor installateurs tot nu toe veel aandacht wordt besteed. Hoe leg je technische zaken op een eenvoudige manier uit? Hoe luister je naar de vraag achter de vraag? Hoe controleer je of je gesprekspartner het antwoord heeft begrepen?

Mooiste opdrachten

In technisch opzicht is het voor de installatiebranche al een heksentoer om de switch naar aardgasvrije woningen in dertig jaar voor elkaar te krijgen. Maar dat gaat wel lukken.

Techniek zit nu eenmaal in het DNA van de installatiebranche. Als het gaat om samenwerking en communicatie is dat veel minder het geval. Dat is voor veel bedrijven in deze branche een grotendeels onbekend gebied. Het goede nieuws is: wie zich hierin onderscheidt, levert toegevoegde waarde en maakt kans op de mooiste opdrachten met het beste resultaat.

Installateurs die willen meewerken aan de switch naar aardgasvrije woningen, doen er goed aan hun vaardigheden op het punt van samenwerking en communicatie fors bij te spijkeren. Haico van Nunen, lector duurzame renovatie aan de Hogeschool Rotterdam zegt het in Gawalo van maart/april zo: "Het beroep van installateur gaat veel meer inhouden dan alleen maar pijpen aan elkaar maken." ■

Hoe leg je een bewoner uit dat een warmtepomp op allerlei fronten anders werkt dan een hr-ketel?